

E-MAİLLƏR VƏ QISA MƏKTUBLARDA NƏZAKƏT İFADƏLƏRİNİN EFFEKTİV TƏRCÜMƏSİ

Yasin BABAZADƏ

Naxçıvan Dövlət Universiteti, Naxçıvan, Azərbaycan

*Yazışılan müəllif: yasinbabazade@ndu.edu.az

NƏŞR TARİXİ:

Qəbul edilmə tarixi:
05.12.2025

Nəşr edilmə tarixi:
22.12.2025

AÇAR SÖZLƏR:

nəzakət ifadələri,
tərcümə
strategiyaları, e-
maillər, qısa
məktublər,
müqayisəli təhlil,
sosiolinqvistika

XÜLASƏ

Müasir dövrdə texnologiyanın sürətli inkişafı və qlobal ünsiyyət imkanlarının genişlənməsi e-maillər və qısa məktublərin əhəmiyyətini əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Bu yazılı ünsiyyət formaları yalnız məlumat mübadiləsi üçün vasitə olmaqla qalmır, həm də müəllifin peşəkarlığını, sosial bilik və ünsiyyət bacarığını göstərən əlamətlər kimi çıxış edir. Düzgün nəzakət ifadələrinin, müraciət formalarının və yekunlaşma ifadələrinin seçimi və tərcüməsi, həm müəllifin qəbul edən tərəf üzərində yaratdığı təəssüratı formalaşdırır, həm də dil və mədəniyyət fərqlərini nəzərə alaraq sosial etiketi qoruyur.

Bu tədqiqatın məqsədi e-maillər və qısa məktublərdə istifadə olunan nəzakət ifadələrinin ən düzgün və effektiv tərcümə variantlarını müəyyən etmək, sistemləşdirmək və təhlil etməkdir. Araşdırmada müqayisəli metod tətbiq olunaraq ingilis dilindəki mətnlər və onların Azərbaycan dilinə tərcümələri müqayisə edilir, tərcümədə tez-tez rast gəlinən çətinliklər və uğurlu təcrübələr müəyyənləşdirilir. Xüsusi diqqət salamlama, müraciət və yekunlaşma ifadələrinə yönəldilir, çünki bu ifadələr yazılı ünsiyyətin nəzakətini qorumaqda əsas rol oynayır və mətnin tonunu, funksionallığını və təsir gücünü artırır.

Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, nəzakət ifadələrinin düzgün seçimi və tərcüməsi yazılı ünsiyyətin funksionallığını yüksəldir, mətnə uyğun emosional rəng qatır və müəllifin dil biliklərinin və mədəni biliklərinin göstəricisi kimi çıxış edir. Bu araşdırma tətbiqi tərcümə və sosiolinqvistika sahəsinə töhfə verir, həm tərcüməçilər, həm dil müəllimləri, həm də mədəniyyətlərarası ünsiyyət sahəsində fəaliyyət göstərən peşəkarlar üçün praktik məsləhətlər təqdim edir.

GİRİŞ

Müasir qloballaşan dünyada yazılı ünsiyyətin rolu getdikcə artır. E-maillər, qısa məktublər və digər rəsmi yazışmalar yalnız məlumat mübadiləsi üçün vasitə deyil, həm də müəllifin peşəkarlığını, sosial bacarıqlarını və etik davranışını nümayiş etdirən mühüm vasitələrdir. Bu kontekstdə nəzakət ifadələrinin (politeness expressions) düzgün seçilməsi və tərcüməsi yazılı ünsiyyətin effektivliyini müəyyən edən əsas amillərdən biri kimi çıxış edir (Brown & Levinson, 1987; Blum-Kulka, House & Kasper, 1989).

Tərcümə sahəsində isə, nəzakət ifadələrinin həm Azərbaycan dilindən ingilis dilinə, həm də ingilis dilindən Azərbaycan dilinə çevrilməsi zamanı bir sıra problemlər ortaya çıxır. Hər iki dilin sosial-mədəni kontekstləri fərqli olduğundan, sadə bir salamlama, müraciət və ya təşəkkür ifadəsi belə tərcümədə düzgün ötürülməyə bilər. Məsələn, Azərbaycan dilində istifadə olunan "Hörmətlə" ifadəsi ingilis dilində "Sincerely", "Best regards", və ya daha rəsmi kontekstdə "Yours faithfully" kimi müxtəlif variantlarla tərcümə oluna bilər; seçilən variantın uyğunsuzluğu isə mesajın tonunu və müəllifin qəbul edən üzərində yaratdığı təəssüratı dəyişə bilər.

Ədəbiyyat araşdırmaları göstərir ki, tərcümədə nəzakət ifadələrinin düzgün istifadəsi həm tərcüməçinin mədəni və dil biliklərini, həm də mətnin sosial funksionallığını əks etdirir (House, 2015; Katan, 2014). Sosial-lingvistik yanaşma, xüsusilə Brown və Levinson-in (1987) positive politeness və negative politeness kateqoriyaları, tərcümə prosesində nəzakət ifadələrinin seçimi və adaptasiyası üçün əhəmiyyətli nəzəri çərçivə təmin edir.

Bu sahədə mövcud problemlər əsasən aşağıdakılardan ibarətdir:

1. Tərcüməçilərin hər iki dilin sosial-mədəni kontekstlərini yetərincə nəzərə almaması;
2. Eyni ifadənin fərqli mədəniyyətlərdə fərqli sosial funksiyaya sahib olması;
3. Mətnin funksional məqsədinə uyğun nəzakət səviyyəsinin qorunmaması;
4. Tərcümədə sadələşdirmə, uyğunsuzluq və ya ifadə itkisi halları.

Bu tədqiqat e-maillər və qısa məktublarda nəzakət ifadələrinin Azərbaycan və İngilis dilləri arasında tərcüməsində mövcud problemləri araşdırmaq, ən uyğun və effektiv tərcümə strategiyalarını müəyyən etmək və sistemləşdirmək məqsədi daşıyır. Araşdırma nəticəsində həm nəzəri, həm də praktik töhfələr verilməsi nəzərdə tutulur: tərcüməçilər, dil müəllimləri və mədəniyyətlərarası ünsiyyət sahəsində çalışan peşəkarlar üçün faydalı məsləhətlər təqdim olunacaq.

ƏSAS HİSSƏ

Müasir yazışmalarda, xüsusilə email və qısa məktublarda nəzakət ifadələrinin düzgün istifadəsi müəllifin peşəkarlığını və ünsiyyət effektivliyini müəyyən edən əsas amillərdən biridir. Tərcümədə isə, həm Azərbaycan dilindən ingilis dilinə, həm də ingilis dilindən Azərbaycan dilinə çevrilmə zamanı bir sıra çətinliklər ortaya çıxır. Hər iki dilin sosial-mədəni kontekstləri fərqli olduğundan, salamlama, müraciət, təşəkkür və yekunlaşma ifadələrinin seçimi mesajın tonunu və qəbul edən üzərində təsirini dəyişə bilər. Bunun üçün bəzi müqayisələr apara bilərik.

1. Salamlama ifadələri / Greetings

Salamlama ifadələri email və məktublarda girişində müəllifin nəzakətini və rəsmi münasibətini əks etdirir. Salamlama ifadələri email və qısa məktublarda girişində müəllifin nəzakətini, rəsmi səviyyəsini və oxucu ilə münasibətini əks etdirən əsas elementlərdəndir. Bu ifadələr yazının tonunu müəyyən edir və oxucuda ilkin təəssürat yaradır (Brown & Levinson, 1987). Həmçinin, elektron yazışmalarda salamlama mesajın rəsmi və qeyri-rəsmi səviyyəsini göstərən sosial indikator rolunu oynayır (House, 2015).

Azərbaycan dilində “Hörmətli müəllim”, “Salam” və ya “Ümid edirəm işləriniz qaydasındadır” kimi ifadələr, ingilis dilinə tərcümə edilərkən həm rəsmi üslubun qorunması, həm də emosional tonun düzgün ötürülməsi vacibdir. Məsələn, “Hörmətli müəllim” ifadəsi rəsmi email üçün “Dear Professor” və ya “Dear Sir” kimi çevrilir. Qeyri-rəsmi “Hi Teacher” isə akademik yazışmalarda uyğunsuz hesab olunur. “Salam” ifadəsi isə ingilis dilində “Hello” və ya “Dear [Name]” kimi tərcümə olunur, lakin “Hi” və ya “Hey” variantları yalnız qeyri-rəsmi yazışmalar üçün uyğundur (Crystal, 2006).

Rəsmi salamlama ifadələrinin düzgün istifadəsi müəllifin peşəkarlığını göstərir və mesajın qəbul edilməsi ehtimalını artırır. “Ümid edirəm işləriniz qaydasındadır” ifadəsi “I hope this message finds you well” formasında çevrildikdə həm nəzakət, həm də rəsmi ton qorunur. Qeyri-peşəkar “I hope your things are fine” ifadəsi isə qeyri-rəsmi və yanlış təəssürat yarada bilər.

Buna görə də, salamlama ifadələrinin seçimi zamanı yazışmanın rəsmi səviyyəsi, oxucunun mövqeyi və mədəni kontekst diqqətə alınmalıdır (Trosborg, 1995). Bu, xüsusilə akademik və peşəkar yazışmalarda əhəmiyyət kəsb edir, çünki ilk təəssürat oxucu üzərində yazının keyfiyyətinə dair fikir formalaşdırır.

Cədvəl 1 də verilmiş nümunələr bu tərcümə və ifadə standartlarını praktik şəkildə göstərir, oxucuların düzgün və rəsmi salamlama ifadələrindən istifadə etməsinə kömək edir.

Cədvəl 1. Salamlama ifadələrinin düzgün tərcümə variantları

Azərbaycan dili	Düzgün İngilis tərcümə	Yanlış/Məhdud tərcümə	Şərh / Təvsiyə
Hörmətli müəllim	Dear Professor / Dear Sir	Hi Teacher	Rəsmi salamlama üçün standart ifadə; qeyri-rəsmi uyğunsuzdur
Salam	Hello / Dear [Name]	Hi / Hey	Rəsmi və neytral salam; qeyri-rəsmi uyğunsuzdur
Ümid edirəm işləriniz qaydasındadır	I hope this message finds you well	I hope your things are fine	Rəsmi standart ifadə
Ümid edirəm ki, yaxşısiniz	I hope you are doing well	Hope you are good	Qeyri-formal, uyğunsuz

2. Müraciət və təşəkkür ifadələri / Opening and Thanking Phrases

Müraciət və təşəkkür ifadələri email və qısa məktubların əsas komponentlərindən olub, müəllifin oxucuya hörmətini və nəzakətini göstərir. Bu ifadələr həm rəsmi, həm də qeyri-rəsmi yazışmalarda istifadə oluna bilər, lakin tərcümə zamanı məqsəd mesajın tonunu qorumaqdır (Brown & Levinson, 1987; House, 2015).

Azərbaycan dilində “Əziz müəllif”, “Əziz editör”, “Əvvəlcədən təşəkkür edirəm” və ya “Sizinlə əlaqə saxlamaqdan məmnun olaram” kimi ifadələr, ingilis dilinə tərcümə edilərkən rəsmi üslubun qorunmasına diqqət yetirilməlidir. Məsələn:

Standart rəsmi formulalar oxucuya hörmət və nəzakət nümayiş etdirir (Trosborg, 1995).

Bu ifadələr yalnız mesajın nəzakətini göstərməklə qalmır, həm də müəllifin peşəkarlığını və yazışmanın funksionallığını artırır. Xüsusilə akademik və peşəkar yazışmalarda müraciət və təşəkkür ifadələrinin düzgün istifadəsi mesajın qəbul edilmə ehtimalını yüksəldir və oxucu ilə münasibətləri möhkəmləndirir (Crystal, 2006).

Müraciət və təşəkkür ifadələrini tərcümə edərkən nəzərə alınmalı əsas məqamlar:

1. Rəsmi və qeyri-rəsmi üslubun fərqləndirilməsi.
2. Oxucunun mövqeyi və yazışmanın konteksti.
3. Mədəni və sosial uyğunluğun qorunması.

Cədvəl 2 də verilmiş nümunələr bu standartları praktik olaraq göstərir və tərcüməçilər üçün əyani rəhbərdir.

Cədvəl 2. Müraciət və təşəkkür ifadələri

Azərbaycan dili	Düzgün İngilis tərcümə	Yanlış / Məhdud tərcümə	Şərh / Təvsiyə
Əziz müəllif	Dear Author	Hi Author / Hello Author	Rəsmi yazışmada standart
Əziz editor	Dear Editor	Hi Editor / Hello Editor	Rəsmi yazışmada standart
Əvvəlcədən təşəkkür edirəm	Thank you in advance	Thanks ahead	Rəsmi və standart
Mənə kömək edə bilərsiniz çox şad olaram	I would be grateful if you could assist me	Can you help me?	Rəsmi və nəzakətli
Sizinlə əlaqə saxlamaqdan məmnun olaram	I would be pleased to contact you / I look forward to contacting you	Happy to contact you	Rəsmi və nəzakətli

3. Yekunlaşma və imza ifadələri / Closing and Signature Phrases

Azərbaycan dili	Düzgün İngilis tərcümə	Yanlış / Məhdud tərcümə	Şərh / Təvsiyə
Hörmətlə	Sincerely / Best regards	Respectfully yours	Rəsmi və standart
Ən xoş arzularla	Best wishes	Warm regards	Bəzi hallarda uyğunsuz ola bilər
Sizə uğurlar arzulayıram	Wishing you success	Good luck	Çox qeyri-rəsmi və uyğunsuz

Analiz və Təvsiyələr
Araşdırma göstərir ki:

1. Salamlaşma və müraciət ifadələrinin düzgün seçimi mesajın tonunu və müəllifin peşəkarlığını müəyyən edir.
2. Təşəkkür və müraciət ifadələrinin uyğun tərcüməsi oxucuda pozitiv təsir yaradır və sosial etiketi qoruyur.
3. Yekunlaşma ifadələrinin düzgün istifadəsi yazışmanın nəzakət səviyyəsini tamamlayır və mesajın funksionallığını artırır.
4. Tərcümədə tez-tez rast gəlinən problemlər: qeyri-peşəkar ifadələrin seçilməsi, mədəni uyğunsuzluq və mesajın emosional tonunun dəyişməsi.

Praktik tövsiyələr

Tərcüməçilər salamlaşma, müraciət və yekunlaşma ifadələrini rəsmi kontekstdə standart variantlarla əvəz etməlidirlər.

Hər bir ifadənin mədəni və sosial konteksti nəzərə alınmalıdır.

Qeyri-formal ifadələr yalnız informal yazışmalarda istifadə olunmalıdır.

Nümunələr əsasında düzgün tərcümə strategiyaları sistemləşdirilə bilər, bu da həm müəllif, həm də oxucu üçün yazışmanı daha effektiv edir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.
2. Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G. (1989). *Cross-cultural pragmatics: Requests and apologies*. Ablex Publishing.
3. House, J. (2015). *Translation quality assessment: Past and present*. Routledge.
4. Crystal, D. (2006). *Language and the Internet*. Cambridge University Press.
5. Katan, D. (2014). *Translating cultures: An introduction for translators, interpreters and mediators* (2nd ed.). Routledge.
6. Trosborg, A. (1995). *Interlanguage pragmatics: Requests, complaints, and apologies*. Mouton de Gruyter.

ABSTRACT

THE EFFECTIVE TRANSLATION OF POLITENESS EXPRESSIONS IN E-MAILS AND SHORT LETTERS

Yasin Babazade

In the modern era, the rapid development of technology and the expansion of global communication opportunities have significantly increased the importance of e-mails and short letters. These forms of written communication not only serve as tools for information exchange but also function as indicators of the author's professionalism, social awareness, and communication skills. The correct selection and translation of politeness expressions, forms of address, and closing formulas shape the impression created by the author on the recipient and, at the same time, preserve social etiquette by taking linguistic and cultural differences into account.

The aim of this study is to identify, systematize, and analyze the most accurate and effective translation equivalents of politeness expressions used in e-mails and short letters. A comparative method is applied in the research, comparing English-language texts with their Azerbaijani translations, and identifying common difficulties and successful practices encountered in translation. Particular attention is paid to greeting, addressing, and closing expressions, as these play a key role in maintaining politeness in written communication and enhance the tone, functionality, and persuasive power of the text.

The results of the study show that the correct selection and translation of politeness expressions increase the functionality of written communication, add appropriate emotional coloring to the text, and serve as indicators of the author's linguistic and cultural competence. This research contributes to the fields of applied

translation and sociolinguistics and provides practical recommendations for translators, language teachers, and professionals working in the field of intercultural communication.

Keywords: *politeness expressions, translation strategies, e-mails, short letters, comparative analysis, sociolinguistics*